

І.М. Козубцов; підполковник; кандидат технічних наук; старший науковий співробітник Науковий центр зв'язку і інформатизації Військового інституту телекомунікацій і інформатизації

ЗМІСТ; СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІЇ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ АД'ЮНКТІВ

Метою статті є обґрунтування змісту; структури та функцій методологічної культури ад'юнктів. Методологічна культура ад'юнкта – це рівень розвитку соціально набутих здібностей; якостей; властивостей особистості; методологічних знань; умінь; навичок; досвіду; цінностей; традицій; відносин; норм та правил поведінки; які проявляються як сформований стійкий науковий стиль діяльності; який дозволяє ад'юнкту ефективно та якісно вирішувати завдання пов'язані з організацією науково-дослідної та військово-професійної діяльності. Наукова новизна полягає в тому; що вперше запропоновано поняття “методологічної культури ад'юнктів”. Головною функцією методологічної культури є трансляція методологічного наукового досвіду організації професійної діяльності; що забезпечуватиме ад'юнктам швидку адаптацію до професійної діяльності.

Ключові слова: розвиток; ад'юнкт; методологічна компетентність; методологічна культура.

Постановка проблеми і зв'язок її з важливими науковими завданнями.

В ході обґрунтування критеріїв діагностування рівнів розвитку методологічної компетентності аспірантів [1] стало зрозумілим; що найвищим рівнем розвитку професійної майстерності ад'юнктів є оволодіння ними методологічною культурою. Як результат цього; виникла необхідність коректування часткових завдань концепції [2]; а саме: 1) обґрунтувати зміст; структуру та функції методологічної культури ад'юнктів; 2) обґрунтувати концепцію розвитку методологічної компетентності ад'юнктів.

Метою даної статті є обґрунтувати зміст; структуру та функції методологічної культури ад'юнктів.

Квінтесенція аналізу досліджень і публікацій за напрямком. Для вирішення цього завдання нами попередньо проаналізовано: генезис поняття методологічної культури [4]; на основі якої нами сформовано зміст дефініції поняття методологічної культури ад'юнктів.

У процесі дослідження було коректно використані провідні ідеї А.М. Новикова [3]; що в результаті дозволило якісно представити розвиток професійної культури в галузі методології організації професійної діяльності.

Результат дослідження. Першим завданням цієї роботи є обґрунтувати зміст методологічної культури ад'юнктів. Методологічна культура ад'юнкта – це рівень розвитку соціально набутих здібностей; якостей; властивостей особистості; методологічних знань; умінь; навичок; досвіду; цінностей; традицій; відносин; норм та правил поведінки; які проявляються як сформований стійкий науковий стиль діяльності; який дозволяє ад'юнкту ефективно та якісно вирішувати задачі пов'язані з організацією науково-дослідної; науково-педагогічної та військово-професійної діяльності [4].

Структура методологічної культури ад'юнктів. У відповідності до визначення методологічної культури ад'юнктів; її умовно можна уявити як складну багаторівневу систему зображену на рис. 1. Методологічна культура;

як не матеріальна; складається з об'єктивного компонента (ОК МКА); носія культури – суб'єктивного компонента (СК МКА) людини; трансляційної – функціонального компонента (ФК МКА). Сутнісні характеристики методичної культури ад'юнкта слід розглянути; через зміст її основних структурних компонентів. В свою чергу ОК МКА подано на рис. 2.

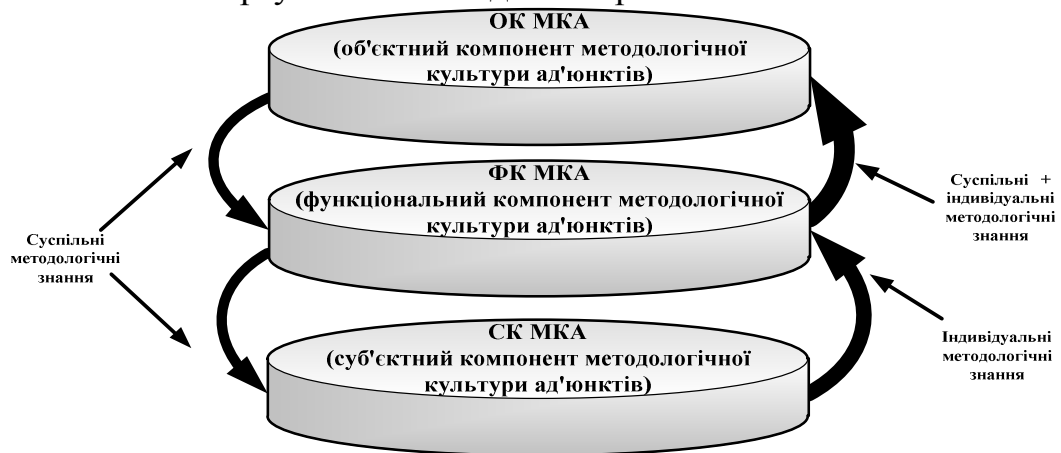

Рис. 1. Узагальнена структура методологічної культури

Складність вирішення даного питання полягає в тому; що у педагогіці немає єдності в питанні про визначенні основних структурних і функціональних компонентів. При виділенні частин; підсистем дослідники часто керуються власним досвідом; своїми уявленнями про модельовану систему.

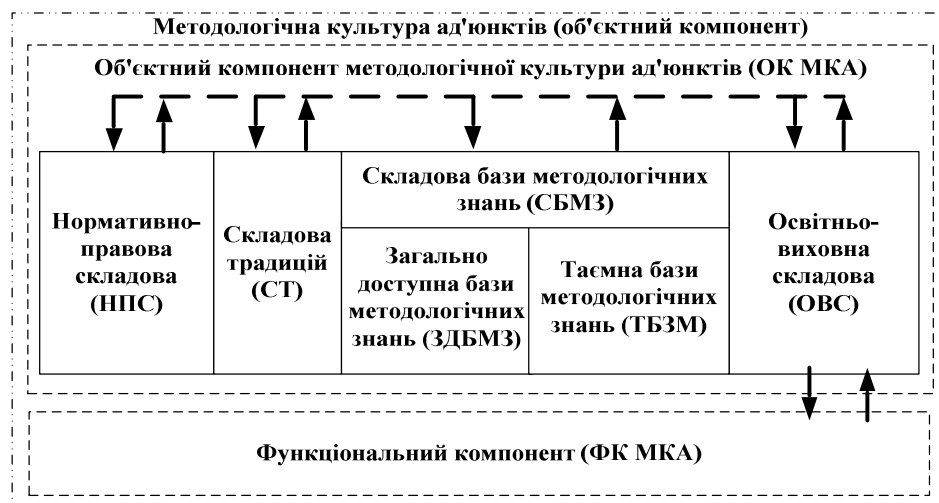

Рис. 2. Структура об'єктивного компонента методологічної культури ад'юнктів

Зміст нормативно-правової складової. Норми – це правила поведінки; очікування та стандарти; що регулюють взаємовідносини між ад'юнктами; вказуючи на правила поведінки за певних умов та ситуацій при організації професійної діяльності.

Норми визначають ад'юнктам методологічний порядок: організації професійної діяльності ад'юнктами в ад'юнктурі; взаємодії ад'юнкта з науковим керівником; організації ад'юнктами дисертаційного дослідження; логічного структурування розділів дисертаційної роботи (дисертації); підготовки ад'юнктами до друку наукових публікацій; їх мінімальну кількість;

організації (проведення) участі ад'юнктів у наукових заходах та дотримання етичних норм поведінки. Завдяки нормативному компоненту у ад'юнкта утворюється певна система загальносуспільних світоглядних уявлень; на основі яких він може організовувати свою професійну діяльність. Наявність нормативного компоненту робить можливість згуртування множини ад'юнктів; як індивідуумів наукового суспільства; в єдиний науковий колектив; особливо при їх роботі в науковій школі.

Зміст складової традиції. Звичаї відносяться до звичних і буденних умовностей; яких ад'юнкти дотримуються в своїй повсякденній діяльності. Оскільки у військовій системі освіти істотну роль у патріотичному вихованні військовослужбовців відіграє виховання на традиціях; то (КТ) має місце бути присутнім в структурі методологічної культури ад'юнктів.

Зміст складової бази знань методології. Бази знань методології; що становить фундаментальну основу методологічної культури становлять загально доступної знань методології. Організація наукової та науково-педагогічної діяльності у військовій системі має різні феноменальні особливості; які і становлять таємну базу знань методології. В цілях збереження державної таємниці щодо таємної бази знань методології в дійсній статті та дисертаційній роботі; детально її не будемо розкривати у відкритих публікаціях; оскільки вони підпадають під дію пунктів [5; п. 1.9.1; п. 1.9.2; п. 1.9.5; п. 4.3.1]. Будемо розглядати лише загальновідомі і доступні знання методології.

Зміст освітньо-виховної складової. За аналогією думки А.М. Новикова [3; с. 34]; мета освіти ад'юнктів полягає у оволодінні методологічної культури; тому природно; що структура методологічної культури лежить в основі змісту їх освіти. Виходячи з цього переконання; структурно-логічна схема навчальних дисциплін в ад'юнктурі нами буде рекомендуватися у вишиковувати в логіці проектної технології (за методологічними етапами організації дисертаційного дослідження). Отже; виховання і привчання ад'юнктів до методологічної культури планується здійснювати в процесі організації дисертаційного дослідження під контролем наукового керівника.

Складові СК МКА наочно подані на рис. 3. Особливо; а інколи і ключова роль в розвитку методологічної культури ад'юнктів; впливають індивідуальні психомоторні та інтелектуальні здібності ад'юнкта. Предметом їх розгляду будуть наступні публікації. Стійкі утворені зв'язки між складовими методологічної культури ад'юнктів з'єднані цілими лініями; а напрямок їх впливу зображено стрілкою. Подана структура має загальну подібну структуру з розглянутою методологічною компетентністю ад'юнкта [6].

Зміст ціннісно-мотиваційної складової. Система цінностей є основним регулятором професійної діяльності і поведінки ад'юнкта.

Цінності носять загальний і абстрактний характер та не вказують конкретно; які типи поведінки прийнятні; а які ні. Ад'юнкту; як майбутній вчений; при здійсненні наукової; науково-технічної та науково-педагогічної діяльності зобов'язаний: не завдавати шкоди здоров'ю людини; її життю та довкіллю; дотримуватися етичних норм наукового співтовариства; поважати право на інтелектуальну власність.

Зміст когнітивної складової. У когнітивній складовій методологічної культури сконцентровані професійні знання; знання про власну професійну діяльність і життєдіяльність в цілому та представлені компетенціями інтеграції; пізнавальної діяльності; інформаційних технологій. Ядром когнітивної складової методологічної культури ад'юнктів виступає методологічна компетентність ад'юнктів; зміст та структуру якої подано в роботі [6].

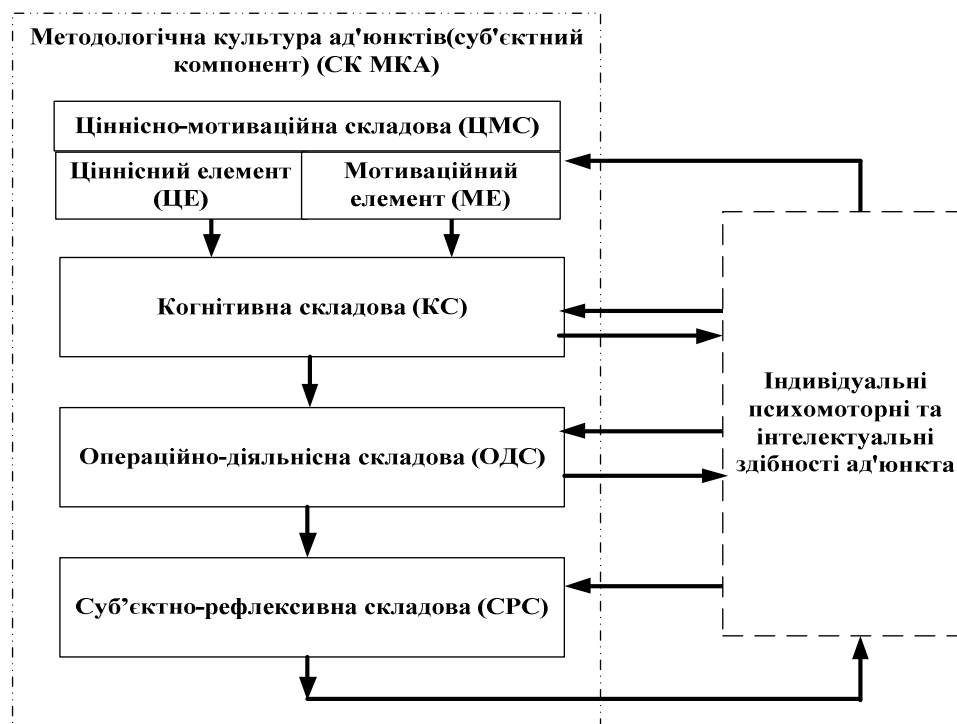

Рис. 3 Структура методологічної культури ад'юнкта (суб'єктний компонент)

Зміст операційно-діяльничної складової. Операційна складова; що представляє поведінкову структуру особистості; здатність і готовність діяти відповідним чином; реалізується через компетенції та засоби діяльності; компетенції пізнавальної діяльності; нестандартні рішення; проблемні ситуації – їх створення та вирішення.

Операційно-діяльнична складова – це організація практичної навчально-пізнавальної діяльності ад'юнктів з опанування змісту освіти та методологічної культури. Цей компонент є одним із головних складових дидактичного процесу і його можна визначити як процесуальний; методичний.

Через операційно-діяльничну складову реалізуються функції методологічної культури ад'юнктів.

Зміст суб'єктно-рефлексивної складової. Рефлексивна складова – це професійна якість ад'юнкта; що полягає передусім в обізнаності фахівця щодо процесів актуалізації особистості; реалізації рефлексивних здібностей в осмисленні й подоланні стереотипів мислення й утворенні нового інноваційного змісту.

Особлива роль рефлексивної складової у переосмисленні особистісного та професійного досвіду; що сприяє формуванню нових професійних еталонів і стандартів; які стимулюють розвиток. Рефлексивна складова – це професійна якість особистості; яка дозволяє ефективно та адекватно здійснювати

рефлексивні процеси; реалізацію рефлексивної здатності; що забезпечує розвиток і саморозвиток; сприяє творчому підходу в професійній діяльності; досягненню її максимальної ефективності та результативності.

Розвиток рефлексивної складової; як інтегральної якості особистості; полягає в активізації таких динамічних компонентів; як рефлексивна готовність; рефлексивна компетентність; рефлексивно-творчий потенціал і рефлексивна здатність. Можна припустити; що рівень розвитку рефлексивної складової особистості виявляється в глибині переосмислення власного досвіду; ступеня готовності до планування своєї діяльності.

Функції методологічної культури ад'юнктів. У професійній життєдіяльності ад'юнктів методологічна культура виконує цілий ряд функцій. Розглядаючи методологічну культуру; як родове походження від культури; безпомилково можна стверджувати; що головною функцією методологічної культури є трансляція методологічного наукового досвіду організації професійної діяльності; яке забезпечуватиме ад'юнктам швидку адаптацію до професійної діяльності. Всі функції взаємопов'язані міждисциплінарними зв'язками. Функції методологічної культури ад'юнктів графічно подані на рис. 2.

Рис. 2. Складові функціонального компонента методологічної культури ад'юнктів

Відповідно до поданим функціям необхідно буде сформулювати вимоги до освітньо-наукової характеристики випускника ад'юнктури та доповнити раніше запропонований проект характеристики [7].

Адаптивна функція. Адаптивна функція полягає у забезпеченні адаптації (присотування) ад'юнкта до професійної діяльності.

Інтегративна функція. Інтегративна функція виражається в здатності об'єднання ад'юнктів та наукового керівника у наукову школу (групу) за напрямком досліджень. Одночасно у членів однієї наукової групи формується приналежність до наукової школи. Разом з тим; інтегративній функції супутня і дезінтегративна – культурні відмінності утруднюють спілкування людей; виступають як бар'єри; що відокремлюють наукові школи.

Інформативна функція. Інформативна функція виконує передачу; трансляцію нагромадженого соціального методологічного досвіду; як за “вертикаллю” (від попередніх поколінь до нових); так і за “горизонталлю” — обмін духовними цінностями.

Пізнавальна функція. Функція тісно пов'язана з інформативною і впливає з неї. Методологічна культура концентрує в собі кращий методологічний науковий досвід багатьох поколінь методологів-дослідників; набуває здатності створювати сприятливі умови для його пізнання і засвоєння.

Комунікативна функція. Комунікативна функція полягає в передаванні методологічного наукового досвіду (методології організації досліджень; організації професійної діяльності) наукових поколінь через механізм культурної спадкоємності та формуванні на цій підставі різноманітних способів і типів спілкування між людьми (ад'юнктами).

Трансляційна функція культури. Це комунікація; але розгорнута в соціально-історичному часі та просторі. Під трансляцією потрібно розуміти передусім функцію передачі методологічного наукового досвіду від одного покоління вчених до іншого; від епохи до епохи. Трансляція методологічної культури надзвичайно багатопланова. Функція трансляції; разом з тим; має свої особливості у передачі інформації. Очевидно; що обсяг методологічної соціокультурної пам'яті постійно зростає; але і він не безмежний. Виходячи за рамки комунікації; ця функція передбачає обов'язковий вибір та відбір матеріалу; який передається. А оскільки; життєві цілі і потреби людей мінливі; то накопичений культурний багаж постійно зазнає переоцінки; переусвідомлення. Не можна заперечувати і можливість втрати культурної інформації.

Семіотична; або знакова; функція важлива для розвитку методологічної культури ад'юнктів. Являючи собою певну знакову систему; без оволодіння якою досягнення ад'юнктами методологічної культури стає неможливим.

Нормативна функція. Наукові колективи створюють норми; стандарти й правила поведінки; що стають основою для права; моралі. Методологічна культура поєднує функціонування звичаїв; традицій та прояву новаторства.

Релаксаційна функція. Методологічна культура забезпечує фізичний та психологічний відпочинок людини.

Перетворювальна функція. Перетворювальна функція полягає в тому; що методологічна культура є знаряддям творчої діяльності ад'юнктів з метою задоволення особистих потреб і потреб суспільства. Ця функція здійснюється науковцями за допомогою наукових досліджень.

Ціннісно-орієнтаційна функція відображає важливий якісний стан методологічної культури. Саме система цінностей формує у ад'юнктів певні ціннісні потреби і орієнтацію. За характером і якістю цих потреб і духовних орієнтирів ад'юнкти роблять висновки про рівень її культури. Моральні й інтелектуальні потреби і запити виступають основним критерієм відповідної оцінки серед ад'юнктів.

Регулятивна функцій методологічної культури пов'язана з визначенням (регуляцією) різних сторін; видів суспільної і особистої діяльності науковців. У роботі; міжособистісних відносинах методологічна культура впливає на поведінку людей та їхні вчинки; на вибір матеріальних або духовних цінностей. Регулятивна функція методологічної культури спирається на такі нормативні системи; як мораль і право.

Ці функції розмежувати не можливо бо вони як єдине ціле у культурному розвитку ад'юнктів.

Висновки з даного дослідження. Розглядаючи методологічну компетентність ад'юнктів без культури дослідження виглядає не завершеним; оскільки відсутні якісні показники професійної діяльності особи.

Наукова новизна. Новизна полягає в тому; що вперше запропоновано поняття “методологічної культури ад’юнктів”. Методологічна культура ад’юнкта – це рівень розвитку соціально набутих здібностей; якостей; властивостей особистості; методологічних знань; умінь; навичків; досвіду; цінностей; традицій; відносин; норм та правил поведінки; які проявляються як сформований стійкий науковий стиль діяльності; що дозволяє ад’юнкту ефективно та якісно вирішувати задачі пов’язані з організацією науково-дослідної; науково-педагогічної та військово-професійної діяльності. Дане визначення логічно відображає суть та отримало подальший розвиток поняття методологічної культури шляхом розповсюдження його на ад’юнктів; як феноменальна форма підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації для потреб Збройних сил.

Методологічна культура ад’юнкта – це інтеграційне динамічне особисте утворення; що характеризується стійким позитивним відношенням до організації науково-дослідної; науково-педагогічної та військово-професійної діяльності; сформованими нормативними способами її виконання та оформлення результатів; спрямованістю на творчу самореалізацію в організації науково-дослідної; науково-педагогічної і військово-професійної діяльності; здібністю до передачі культурного досвіду організації науково-дослідної; науково-педагогічної і військово-професійної діяльності.

Прогноз подальшого напрямку дослідження полягає в обґрунтуванні: 1) детального складу компонентів та складових методологічної культури ад’юнктів; 2) концепції розвитку методологічної культури ад’юнктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Козубцов І.М.* Обґрунтування критеріїв діагностування рівнів розвитку методологічної компетентності аспірантів / І.М. Козубцов // Проблеми освіти: збірник наукових праць. – Житомир-Київ; 2015. – Вип. 84. – С.175–181.
2. *Козубцов І.М.* Концепція розвитку методологічної компетентності аспіранта військового вищого навчального закладу / І.М. Козубцов [Електронний ресурс] // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України: електронне наукове фахове видання. 2014. – №1. – Режим доступу URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2014_1_6.pdf. (дата звернення: 18.02.2016).
3. *Новиков А.М.* Основания педагогики: пособие для авторов учебников и преподавателей / А.М. Новиков. – М.: Издательство “Эгвес”; 2010. – 208 с.
4. *Козубцов И.Н.* Основные тенденции развития дефиниции понятия “методологическая культура”: обзор научных публикаций / И.Н. Козубцов [Електронний ресурс] // Междисциплинарные исследования в науке и образовании. – 2016. – № 5Sm;– Режим доступу URL: <http://mino.esrae.ru/183-1504>. (дата звернення: 18.02.2016).
5. Про затвердження Зводу відомостей; що становлять державну таємницю // Служба безпеки України; Наказ від 12.08.2005 №440 [Електронний ресурс] – Режим доступу URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0902-05>. (дата звернення: 18.02.2016).
6. *Козубцов І.М.* Структура методологічної компетентності аспірантів системи вищої військової освіти / І.М. Козубцов // Професійна освіта: проблеми і перспективи. 2014. – Випуск 6. – С. 67–72.
7. *Козубцов І.М.* Розробка освітньо-кваліфікаційної характеристики компетентної моделі вченого в контексті сучасної філософії освіти та Болонського процесу / І.М. Козубцов // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія. 2013. – Вип. 40. – Ч.3. – С. 102–108.

И.Н. Козубцов; подполковник; кандидат технических наук; старший научный сотрудник Научный центр связи и информатизации Военного института телекоммуникаций и информатизации

СОДЕРЖАНИЕ; СТРУКТУРА И ФУНКЦИИ МЕТОДОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ АДЪЮНКТОВ

Целью статьи является обоснование содержания; структуры и функций методологической культуры адъюнктов. Методологическая культура адъюнкта – это уровень развития социально приобретенных способностей; качеств; свойств личности; методологических знаний; умений; навыков; опыта; ценностей; традиций; норм и правил поведения; которые проявляются как сформирован стойкий стиль; который позволяет адъюнкту эффективно и качественно решать задачи связанные с организацией профессиональной деятельности. Научная новизна заключается в том; что впервые предложено понятие “методологической культуры адъюнктов”. Главной функцией методологической культуры является трансляция методологического научного опыта организации профессиональной деятельности; которая будет обеспечивать адъюнктам быструю адаптацию к профессиональной деятельности.

Ключевые слова: развитие; адъюнкт; методологическая компетентность; методологическая культура.

I. Kozubtsov; lieutenant colonel; Candidate of engineering sciences; senior research worker Scientific center of connection and informatization of the Military institute of telecommunications and informatization

TABLE OF CONTENTS; STRUCTURE AND FUNCTIONS OF METHODOLOGICAL CULTURE OF ADJUNCTS

The purpose of the article is a ground of maintenance; structure and functions of methodological culture of adjuncts. A methodological culture of adjunct is a level of development of the socially purchased capabilities; qualities; properties of personality; methodological knowledges; abilities; skills; experience; values; traditions; norms and rules conducts; which show up as proof style which allows an adjunct effectively and high-quality to decide tasks related to organization of professional activity is formed. A scientific novelty consists in that the concept of “methodological culture of adjuncts is first offered”. By a main function methodological cultures are the translation of methodological scientific experience of organization of professional activity which will provide the adjuncts of rapid adaptation to professional activity.

Keywords: development; adjunct; methodological competence; methodological culture.